

Activity of Avicennia marina Methanol Extracts on Proliferation of Lymphocytes and their Mutagenicity Using Ames Test and In Silico Method

Sara Khajehzadeh¹,
Mandana Behbahani²

¹MSc Student in Microbial Biotechnology, Faculty of New Science and Technology, Isfahan University, Isfahan, Iran

²Associate Professor, Department of Biotechnology, Faculty of New Science and Technology, Isfahan University, Isfahan, Iran

(Received September 23, 2014 Accepted December 26, 2015)

Abstract

Background and purpose: *Avicennia marina* (family *Acanthaceae*) has been used as traditional medicine in Iran to treat some diseases such as ulcers, rheumatism and burns. The present study investigated the in silico and in vitro mutagenicity of the fruit, leaf, seed and stem extracts of *Avicennia marina* and their effects on human peripheral blood mononuclear cells (PBMC) proliferation.

Materials and methods: In this experimental study, air dried and powdered plant materials were extracted by methanol using maceration. The extracts were evaporated to dryness by rotary evaporator at 40°C and were diluted using different PBS concentrations (50, 100, 500, 1000, and 1500 µg/ml). The effect of the methanol extract of this plant on lymphocyte proliferation was measured using MTT assay. The mutagenicity of these extracts was also investigated using Ames test. In silico analysis of 15 dominant compounds of the plant was performed by Toxtree 2.6.6 software.

Results: The methanol extracts of the leaf and root had the highest and lowest inducing effect on lymphocyte proliferation, respectively. Leaf and stem extracts of *Avicennia marina* did not show any mutagenicity on this strain. In silico analysis demonstrated that among 15 compounds, four triterpenoids (Taraxerol, Betulin, Lupeol, and Gossypol) had weak mutagenicity.

Conclusion: *Avicennia marina* showed positive effects on proliferation of lymphocytes and their mutagenicity, therefore, it could be considered as a good candidate in treatment of immunodeficiency diseases.

Keywords: *Avicennia*, lymphocytes, methanolic extract, MTT assay, mutagenicity

J Mazandaran Univ Med Sci 2016; 26(135): 32-42 (Persian).

بررسی تاثیر عصاره های متانولی گیاه *Avicennia marina* بر رشد و تکثیر لنفوسیت و جهش زایی آن ها با استفاده از آزمون ایمرز و روش های بیوانفورماتیکی

سارا خواجه زاده^۱

ماندانا بهبهانی^۲

چکیده

سابقه و هدف: گیاه حرا با نام علمی *Avicennia marina* متعلق به خانواده آکانتاسه می باشد که در گذشته برای درمان بیماری های مختلفی نظیر زخم معده، آبله، روماتیسم و سوختگی ها به کار می رفته است و در سال های اخیر اثرات مطلوب درمانی آن در بررسی های متعددی به اثبات رسیده است. هدف از این پژوهش بررسی تاثیر عصاره متانولی اندام های مختلف این گیاه بر تکثیر لنفوسیت های انسانی و پتانسیل جهش زایی آن در شرایط *in vitro* و *in silico* می باشد.

مواد و روش ها: در این بررسی تجربی، نمونه های مورد نظر پس از جمع آوری، خشک و آسیاب شدند. سپس عصاره های متانولی تهیه شده از بخش های مختلف گیاه با روش غوطه ور سازی، به وسیله روتاری در دمای ۴۰ درجه سانتی گراد تغلیظ و با استفاده از PBS استریل به غلظت های ۵۰، ۱۰۰، ۵۰۰، ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ میکروگرم بر میلی لیتر رقیق گردید. تاثیر عصاره های ذکر شده بر رشد و تکثیر سلول های تک هسته ای خون محیطی با آزمون MTT و قابلیت جهش زایی آن با استفاده از آزمون ایمرز بررسی شد. هم چنین پیش بینی جهش زایی ۱۵ ترکیب غالب این گیاه با نرم افزار Toxtree 2.6.6 انجام گردید.

یافته ها: نتایج این مطالعه نشان داد از بین عصاره های بخش های مختلف گیاه حرا، برگ و ریشه به ترتیب بیش ترین و کم ترین اثر تحریک کننده بر رشد و تکثیر لنفوسیت ها دارند. هم چنین برگ و ساقه گیاه فاقد پتانسیل جهش زایی در غلظت های مختلف می باشند. نتایج حاصل از پیش بینی جهش زایی ۱۵ ترکیب گیاه حرا نشان داد ۴ تری ترپنوئید تاراکسرول، بتولین، گوزیپول و لوپتول در سطح ضعیف جهش زایی قرار می گیرند.

استنتاج: با توجه به اثرات مطلوب عصاره متانولی برگ و ساقه گیاه حرا بر تکثیر و رشد لنفوسیت ها و عدم جهش زایی آن ها می توان نتیجه گرفت که برگ و ساقه این گیاه می تواند کاندید مناسبی جهت بررسی های بیشتر برای ساخت داروهایی با منشأ گیاهی در درمان بیماری های نقص ایمنی باشد.

واژه های کلیدی: آزمون MTT، جهش زایی، گیاه حرا، عصاره متانولی، لنفوسیت

مقدمه

نقص در کنترل پاسخ های ایمنی و عدم موفقیت سیستم ایمنی در ایجاد پاسخ های مناسب منجر به بیماری های خود ایمن، نقص ایمنی و افزایش استعداد فرد در ابتلا به عفونت های مختلف می شود. تعدیل کننده های

E-mail: Ma_behbahani@yahoo.com

مؤلف مسئول: ماندانا بهبهانی - اصفهان، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم و فناوری های نوین

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده علوم و فن آوری های نوین، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲. دانشیار، گروه بیوتکنولوژی میکروبی، دانشکده علوم و فناوری های نوین، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۷/۱ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۱۳۹۴/۷/۴ تاریخ تصویب: ۱۳۹۴/۱۰/۵

سیستم ایمنی به دو گروه کلی تحریک کننده و سرکوب کننده پاسخ های ایمنی تقسیم می شوند که گروه اول در انواع مختلف بیماری های عفونی و گروه دوم در پیوند عضو و بیماری های خود ایمن از اهمیت بالایی برخوردار می باشند (۱). با توجه به اهمیت این موضوع، طی سال های اخیر بخش عمده ای از تحقیقات دارویی به شناسایی و معرفی ترکیبات تعدیل کننده سیستم ایمنی جهت معرفی آن ها به عنوان داروهای موثر در درمان بیماری های خود ایمن و یا تقویت کننده پاسخ های ایمنی معطوف شده است. شیوع بیماری های جدید نظیر سرطان، بیماری های ویروسی و خود ایمن، مقاومت های دارویی، هزینه بالای درمان با داروهای شیمیایی و اثرات جانبی نامطلوب آن ها موجب شد تا تحقیقات بسیاری بر روی ترکیبات موثر گیاهان دارویی و پتانسیل تعدیل کنندگی آن ها بر سیستم ایمنی صورت گیرد (۲). از جمله گیاهانی که اثرات تعدیل کنندگی سیستم ایمنی برای آن ها توسط مطالعات و تجربیات مختلف اثبات شده است، دو گیاه جینسینگ و اکیناسه آ پورپوره آ را می توان نام برد که در حال حاضر در بازار دارویی ایران فراورده های رسمی این گیاهان وجود دارد (۳، ۴). گیاه حرا با نام علمی *Avicennia marina* متعلق به خانواده *Acanthaceae*، یکی از گونه های گیاهی غالب اکوسیستم مانگرو می باشد. ابوعلی سینا برای نخستین بار از این گیاه به عنوان گیاه دارویی در درمان جذام استفاده نمود. به همین دلیل به افتخار این دانشمند ایرانی، اویسنا نام گذاری شده است (۵، ۶). از دیگر مصارف درمانی این گیاه در طب سنتی می توان به درمان آبله، زخم معده، سوختگی ها و روماتیسم اشاره نمود. از جمله خواص دارویی این گیاه می توان به خواص ضد باکتریایی (۷)، ضد ویروسی (۸)، ضد قارچی (۹)، ضد اکسیدانی (۱۰)، ضد التهابی (۱۱)، ضد سرطانی (۱۲) و ضد دیابتی (۱۳) اشاره نمود که اثر بخشی آن ها طی بررسی های آزمایشگاهی ثابت شده است. با وجود گزارش های متعدد در خصوص اثرات مطلوب درمانی و ترکیبات موثر دارویی

گیاه حرا، بررسی پتانسیل جهش زایی گیاه حرا به منظور معرفی آن به بازار دارویی به عنوان یک گیاه ایمن از اهمیت بالایی برخوردار است. برای اولین بار در سال ۲۰۱۲، اثر ضد جهشی عصاره اتانولی و آبی برگ های جوان و بالغ گیاه حرا بر روی باکتری سالمونلا تیفی موریوم TA100 در حضور و عدم حضور سیستم متابولیکی کبدی با استفاده از تست ایمز بررسی گردید (۱۴). تست ایمز یک سنجش باکتریایی متداول برای شناسایی ترکیبات تولید کننده جهش های ژنی بوده و هم چنین ارزش پیش بینی بالایی برای تست های سرطان زایی را نشان می دهد (۱۵). در این پژوهش برای اولین بار تاثیر عصاره متانولی اندام های مختلف گیاه حرا بر تکثیر و رشد سلول های تک هسته ای خون محیطی (PBMC) مورد ارزیابی قرار گرفت. هم چنین سمیت و جهش زایی ۱۵ ترکیب جدا شده از گیاه حرا (جدول شماره ۱) که اثرات ضد میکروبی و ضد سرطانی آن اثبات شده است (۱۶)، با روش های بیوانفورماتیکی پیش بینی و در شرایط آزمایشگاهی جهش زایی عصاره متانولی اندام های مختلف این گیاه با استفاده از تست ایمز بررسی گردید.

مواد و روش ها

تهیه نمونه های گیاهی و عصاره گیری: در بررسی تجربی انجام گرفته، نمونه های گیاهی در شهریور ماه ۱۳۹۳ از منطقه حفاظت شده مند در استان بوشهر جمع آوری و قسمت های مختلف نمونه گیاهی (برگ، ساقه، بذر و ریشه) بعد از شستشو به طور جداگانه در سایه خشک و آسیاب گردید. مقدار ۵۰ گرم از نمونه های آسیاب شده همراه با ۱۵۰ میلی لیتر متانول ۹۶ درصد در شیکر با دور rpm ۱۶۰ و دمای ۲۵ درجه سانتی گراد به مدت ۷۲ ساعت قرار داده شد. عصاره های به دست آمده بعد از ۳ بار عبور از کاغذ صافی با دستگاه تحت خلأ روتاری در دمای ۴۰ درجه سانتی گراد تغلیظ و توسط دستگاه فریز درایر خشک شدند. ۱۰ میلی گرم از هر کدام از عصاره ها در ۵۰۰ میکرو لیتر دی متیل سولفو کساید (DMSO) حل کرده و به

وسيله محلول بافر فسفات (PBS) به غلظت‌های ۵۰، ۱۰۰، ۵۰۰، ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر رقیق گردیدند. استخراج، نگهداری و کشت سلول‌های لئوسیت: ابتدا ۱۰ میلی‌لیتر خون از اهداکنندگان سالم که در محدوده سنی ۲۲ تا ۳۰ سال می‌باشند و سابقه مصرف داروهای تاثیرگذار بر سیستم ایمنی و مصرف آنتی‌بیوتیک را نداشتند، در لوله‌های حاوی ماده ضد انعقاد هپارین جمع‌آوری شد. سپس در شرایط استریل به فالكون‌های ۱۵ میلی‌لیتری حاوی ۵ میلی‌لیتر لئو دکس منتقل و در سانتریفیوژ با دور ۱۸۰۰ rpm به مدت ۲۰ دقیقه سانتریفیوژ گردید. بعد از اتمام سانتریفیوژ، محتویات فالكون به سه فاز مجزا که به وضوح قابل تشخیص می‌باشند، تقسیم می‌گردد. لئوسیت‌های جدا شده در لایه سفید رنگ میانی تحت شرایط استریل به وسیله پیت پاستور از سایر لایه‌ها جدا گردید و به پلیت‌های حاوی محیط کشت RPMI شامل: ۱۰ درصد سرم جنین گاوی، ۱۰۰ u/ml پنی‌سیلین، ۱۰۰ mg/ml استرپتومایسین، ۲ mM گلوتامین، ۱ mM پیرووات منتقل و به مدت ۴۸ ساعت در انکوباتور ۵ درصد CO₂ کشت داده شدند.

بررسی رشد و تکثیر سلول‌های لئوسیت با استفاده از روش MTT: جهت بررسی اثر عصاره‌ها بر رشد و تکثیر لئوسیت‌ها از آزمون رنگ سنجی MTT با استفاده از محلول ۵ میلی‌گرم بر میلی‌لیتر تترازیلیوم بروماید فیلتر شده استفاده شد. اساس این روش احیای کریستال‌های زرد رنگ تترازیلیوم با فرمول مولکولی (C₁₈H₁₆BrN) و ایجاد کریستال‌های آبی رنگ نامحلول فورمازان در اثر فعالیت آنزیم سوکسینات دهیدروژناز در میتوکنندری سلول‌های زنده موجود در چاهک‌های کشت می‌باشد. میزان فورمازان تولید شده به نسبت سلول‌های زنده وابسته است. برای انجام این تست ابتدا در هر چاهک از پلیت ۹۶ خانه ۱۸۰ میکرولیتر سوسپانسیون سلولی (۶۰۰ هزار سلول در میلی‌لیتر) و ۲۰ میکرولیتر از غلظت‌های مختلف عصاره‌های گیاهی افزوده تا حجم نهایی به ۲۰۰ میکرولیتر برسد. پس از آن که سلول‌ها به مدت ۷۲ ساعت

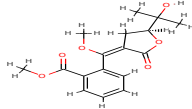
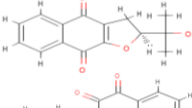
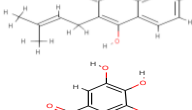
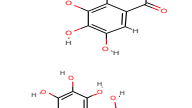
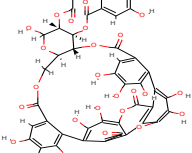
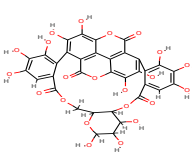
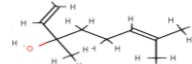
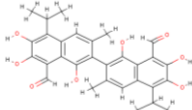
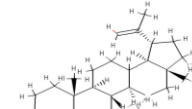
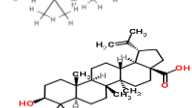
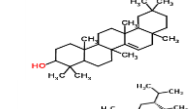
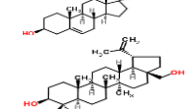
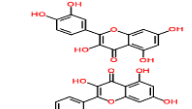
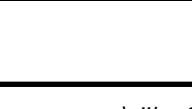

در دمای ۳۷ درجه سانتی‌گراد انکوبه شدند، به هر چاهک ۲۰ میکرولیتر MTT فیلتر شده افزوده و به مدت ۴ ساعت دیگر انکوباسیون را ادامه داده، پس از اتمام انکوباسیون به منظور حل کردن کریستال‌های نامحلول MTT از ۱۰ میکرولیتر محلول ۰/۰۴ مولار HCL در ۲ پروپانول به همراه ۱۰ درصد تریتون X100 استفاده و جذب MTT در طول موج ۴۹۲ نانومتر توسط دستگاه الیزا ریدر اندازه‌گیری شد. در این مطالعه از غلظت‌های ۱-۳ درصد DMSO به عنوان کنترل منفی استفاده شد. برای هر غلظت از عصاره سه بار تکرار انجام شده و میزان تکثیر لئوسیت‌ها از فرمول (۱) محاسبه گردید.

فرمول (۱) $100 \times \frac{\text{جذب حاصل از هر نمونه}}{\text{جذب کنترل منفی}} = \text{درصد بقا}$
جذب کنترل منفی

پیش‌بینی جهش‌زایی ترکیبات گیاه حرا: در این بررسی ساختار سه بعدی ۱۵ ترکیب گیاه حرا که در مطالعات قبلی اثرات ضد سرطانی و ضد میکروبی آن‌ها اثبات شده است، با فرمت SDF از پایگاه داده‌ای مربوط به ترکیبات شیمیایی Pubchem گرفته شده است (جدول شماره ۱). سپس پتانسیل جهش‌زایی آن‌ها در آزمون ایمز با استفاده از نرم‌افزار Toxtree 2.6.6 مورد بررسی قرار گرفت. بررسی میزان جهش‌زایی عصاره متانولی اندام‌های مختلف گیاه حرا با آزمون ایمز: در آزمون ایمز به منظور بررسی قابلیت جهش‌زایی، از سویه‌های مختلف باکتری سالمونلا تیفی موریوم که در اپرون مربوط به سنتز هیستیدین آن جهش‌های مختلفی ایجاد شده است، استفاده می‌گردد. در صورت قرارگیری این باکتری در معرض یک ماده جهش‌زا، باکتری جهش یافته از حالت اگزوتروف به حالت پروتروف (تیپ وحشی) تبدیل شده و در محیط حداقل (فاقد هیستیدین) قادر به رشد می‌گردد (۱۷). در این پژوهش از سالمونلا تیفی موریوم سویه TA98 استفاده گردید. این سویه علاوه بر وابستگی به هیستیدین دارای دو جهش Ifa و UVrB و یک فاکتور مقاومت به آنتی‌بیوتیک آمپی‌سیلین ناشی از حضور پلاسمید PKM101 نیز می‌باشد.

آزمون‌های تایید ژنوتیپ سوپه TA98 جهت تایید سوپه TA98 آزمون‌های وابستگی به هیستیدین، عدم رشد در حضور تابش پرتوهای UV، مقاومت به آمپی‌سیلین و حساسیت به کریستال ویوله در محیط مستر (حاوی نوترینت آگار، کلرید سدیم، بیوتین و هیستیدین) انجام گرفت (۱۸). به این منظور تعداد $10^8 \times 1/5$ باکتری موسوم به نیم مک‌فارلند را در میکروتیوب‌های $1/5$ میلی‌لیتری حاوی ۱ میلی‌لیتر PBS حل کرده و روی محیط مستر به صورت یکنواخت با سواب استریل پخش گردید. برای اطمینان از عدم رشد باکتری در غیاب هیستیدین، به‌طور جداگانه مقادیر مساوی از سوسپانسیون باکتری روی محیط حداقل (حاوی گلوکز، آگار، اسید سیتریک یک آب، پتاسیم فسفات دی‌بازیک، منیزیم فسفات و سدیم آمونیوم فسفات) و مستر به صورت یکنواخت تلقیح شد. به منظور تایید مقاومت به آنتی‌بیوتیک آمپی‌سیلین، از دیسک استاندارد آمپی‌سیلین حاوی ۱۰ میلی‌گرم آنتی‌بیوتیک استفاده گردید. پس از پخش یکنواخت باکتری‌ها در محیط مستر برای تعیین جهش UVrB نصفی از پلیت را با فویل آلومینیومی کاملاً پوشانده و به مدت ۱۰ ثانیه در فاصله ۳۰ سانتی‌متری لامپ UV قرار داده شد. جهت بررسی جهش rfa از دیسک آغشته به کریستال ویوله استفاده گردید. بررسی میزان جهش‌زایی غلظت‌های مختلف عصاره‌های گیاهی در شرایط *in vitro*: به این منظور دیسک‌های کاغذی آغشته به غلظت‌های مختلف عصاره روی محیط کشت حداقل حاوی کشت یکنواخت سالمونلا تیفی موریوم TA98 قرار گرفت. در صورت جهش‌زا بودن در اطراف دیسک‌ها، کلونی‌های سفید رنگ مشاهده می‌گردد. در این بررسی از ۱۰۰ میکرولیتر محلول ۱ میکروگرم بر میلی‌لیتر سدیم آزید به عنوان کنترل مثبت و آب مقطر به عنوان کنترل منفی استفاده شد. برای هر غلظت از عصاره‌های مختلف سه بار تکرار صورت گرفت. در نهایت تعداد کلونی‌های رشد کرده در مجاورت عصاره‌های گیاهی را با کنترل مثبت و منفی مقایسه گردید.

جدول شماره ۱: نتایج حاصل از پیش‌بینی جهش‌زایی ترکیبات ضد میکروبی و ضد اکسیدانی گیاه حرا در آزمون ایمز با نرم افزار

Toxtree 2.6.6		ردیف	نوع ترکیب	نام ترکیب	ساختار دو بعدی	جهش‌زایی در آزمون ایمز
-		۱		Avicemnone A		-
-		۲	فتو کینون	Stenocarpoquinone B		-
-		۳		Lapachol		-
-		۴		Ellagic acid		-
-		۵	تانن	Punicalagin		-
-		۶		Punicalin		-
-		۷		Linalool		-
+		۸		Gossypol		+
+		۹		Lupeol		+
-		۱۰	ترپنئید	Betulinic acid		-
+		۱۱		Taraxerol		+
-		۱۲		B.sitosterol		-
+		۱۳		Betulin		+
-		۱۴	فلانوئید	Quercetin		-
-		۱۵		Kaempferol		-

نتایج حاصل از بررسی جهش‌زایی

نتایج حاصل از پیش بینی جهش‌زایی ایمنز: نتایج پیش‌بینی جهش‌زایی ۱۵ ترکیب مورد مطالعه در آزمون ایمنز نشان داد که ۴ ترکیب از بین ۱۵ ترکیب مورد بررسی، در سطح ضعیف جهش‌زایی و ۱۱ ترکیب دیگر بدون اثرات جهش‌زایی می‌باشند که این ۴ ترکیب، همگی در گروه تری‌ترپنوئیدها قرار می‌گیرند (جدول شماره ۱).

نتایج آزمون‌های تایید سویه TA98: باکتری‌های تلقیح شده به محیط، حداقل توانایی رشد روی این محیط را نداشته و فقط در محیط کشت مستر حاوی هیستیدین و بیوتین قابلیت رشد دارد. باکتری‌های سالمونلا تیفی موریوم در معرض پرتوهای UV رشد نمی‌کنند. هم‌چنین در اطراف دیسک آغشته به کریستال ویوله، رشدی مشاهده نگردید. این نتایج نشان‌دهنده تایید دو جهش *UvrB* و *IrfA* در این سویه می‌باشد. رشد باکتری‌ها در اطراف دیسک آمپی‌سیلین نیز تایید‌کننده حضور پلاسمید PKM101 در این باکتری است (تصویر شماره ۱).

نتایج حاصل از میزان جهش‌زایی غلظت‌های مختلف عصاره‌های گیاه حرا: تعداد کلنی‌های رشد یافته روی محیط حداقل حاوی کنترل منفی (آب مقطر) و کنترل مثبت (سدیم آزید) به ترتیب حدود ۳۳ و ۹۵ کلونی شمارش شد. بعد از شمارش کلنی‌های برگشتی و مقایسه این اعداد بین نمونه‌ها و کنترل منفی طبق فرمول ۲، در مورد جهش‌زا بودن یا نبودن عصاره‌های گیاهی نتیجه‌گیری شد.

$$\text{فرمول (۲)} \quad \frac{\text{تعداد کلنی‌های برگشتی نمونه}}{\text{تعداد کلنی‌های کنترل منفی}} = \text{نرخ جهش‌زایی}$$

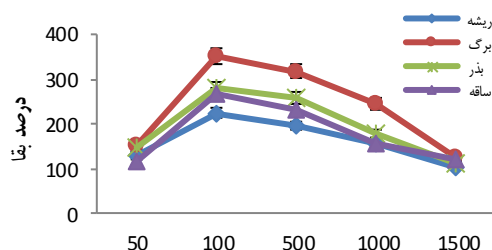
تعداد کلنی‌های کنترل منفی

اگر این نسبت از ۲ بیش‌تر باشد، نشانه جهش‌زا بودن نمونه‌های مورد مطالعه می‌باشد (۱۹). طبق نتایج جدول شماره ۲ و براساس فرمول بالا، تمامی عصاره‌ها تا غلظت ۵۰۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر، فاقد خاصیت جهش‌زایی می‌باشند.

آنالیز آماری داده‌ها: در پژوهش حاضر تاثیر عصاره متانولی اندام‌های مختلف گیاه حرا بر تکثیر و رشد سلول‌های لئوسیت و تعیین پتانسیل جهش‌زایی آن‌ها در سه تکرار انجام شد. سپس میانگین و خطای معیار میانگین برای آن‌ها محاسبه گردید. به منظور مقایسه میانگین داده‌های به دست آمده و تعیین معنی‌دار بودن اختلاف داده‌ها، با استفاده از نرم‌افزار SPSS 21 آزمون آنالیز واریانس (ANOVA) انجام گردید و اختلاف معنی‌دار میانگین داده‌ها در سطح $(p < 0/05)$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

نتایج حاصل از اثر عصاره‌های متانولی بر تکثیر لئوسیت‌ها: داده‌ای به دست آمده نشان داد، عصاره‌های متانولی حاصل از بخش‌های مختلف گیاه حرا تا غلظت $100 \mu\text{g/ml}$ قادر به افزایش سلول‌های لئوسیت به صورت وابسته به غلظت بوده و در غلظت‌های بالاتر از $100 \mu\text{g/ml}$ ، خاصیت تحریک‌کنندگی رشد و تکثیر سلول‌ها کاهش می‌یابد (نمودار شماره ۱). به‌طوری‌که تمام عصاره‌ها در غلظت، ۱۰۰ بیش‌ترین و در غلظت ۱۵۰۰، کم‌ترین تاثیر گذاری را بر تکثیر لئوسیت‌ها داشته‌اند. برگ‌ها در غلظت، ۱۰۰ قادر به افزایش سلول‌های لئوسیت تا $3/5$ برابر می‌باشند، ولی ریشه تا ۲ برابر، میزان لئوسیت را افزایش می‌دهد. ترتیب اثربخشی عصاره بخش‌های مختلف گیاه به ترتیب شامل: برگ، بذر، ساقه و ریشه می‌باشد.

نمودار شماره ۱: اثر گذاری عصاره متانولی بخش‌های مختلف گیاه *Avicennia marina* بر رشد و تکثیر لئوسیت‌های انسانی (به دلیل اختلاف معنی‌دار در کلیه داده‌ها $p < 0/05$ ستاره بر روی نمودارها قرار نگرفت)

جدول شماره ۲: نتایج حاصل از بررسی جهش‌زایی غلظت‌های مختلف عصاره‌های گیاه حرا (میانگین تعداد کلنی‌های برگشتی در حضور غلظت‌های مختلف عصاره)

منشا	غلظت‌های مختلف عصاره (میکروگرم بر میلی‌لیتر)				
عصاره	۱۵۰۰	۱۰۰۰	۵۰۰	۱۰۰	۵۰
برگ	۵۰±۱	۴۸±۲	۴۳±۳	۳۹±۲	۳۶±۱
ساقه	۵۱±۲	۵۳±۳	۴۹±۱	۴۵±۳	۴۰±۲
ریشه	۷۵±۱	۶۷±۱	۵۶±۲	۵۴±۱	۵۱±۴
بذر	۶۹±۲	۶۵±۲	۵۵±۴	۵۰±۲	۴۳±۱

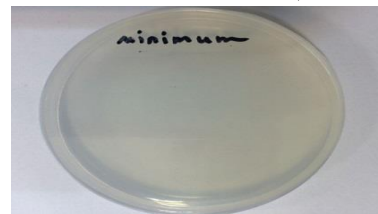
بحث

با توجه به کاربرد وسیع گیاه حرا در طب سنتی، در سال‌های اخیر مطالعات بسیاری در خصوص بررسی اثرات درمانی این گیاه انجام شده است. چندین مطالعه انجام گرفته بر روی گونه اویسنیا مارینا، پتانسیل ضد اکسیدانی و ضد سرطانی این گیاه را به علت وجود فلاونوئیدها، نفتوکینون‌ها و ایریدوئید گلیکوزیدهای موجود در برگ آن عنوان نمودند (۲۰، ۲۱). بررسی‌های انجام شده قبلی در خصوص خواص ضد باکتریایی این گیاه نیز نشان داد، عصاره گلیسرینی برگ حرا دارای اثرات ضد باکتریایی قابل ملاحظه‌ای بر اشریشیا کولای، سودوموناس اثروزینوزا به عنوان باکتری‌های گرم منفی و استافیلوکوکوس اورئوس به عنوان باکتری گرم مثبت می‌باشد (۲۲).

مطالعه زندگی و همکارانش روی اثر ضد ویروسی گیاه حرا بر ویروس پولیو در کشت سلولی نشان داد که عصاره گلیسرینی برگ حرا اثر قابل توجهی در ممانعت از عفونت‌زایی این ویروس در کشت سلول Vero داشته و می‌تواند کاندید مناسبی جهت بررسی‌های بعدی و طراحی دارو با منشأ ضد ویروسی باشد (۲۳). نتایج بررسی‌های انجام گرفته توسط نمازی و همکاران روی اثر مهارکنندگی عصاره آبی و الکلی برگ گیاه حرا بر ویروس HIV و HSV مشخص کرد که عصاره متانولی این گیاه اثر مهارکنندگی بر تکثیر ویروس HSV دارد و هم چنین ترکیب موثر آن لوتسولین معرفی گردید (۲۴). تحقیقات دارویی گسترده‌ای طی سال‌های اخیر در خصوص شناسایی و معرفی ترکیبات گیاهی با توان تعدیل‌کنندگی پاسخ‌های ایمنی انجام گرفته است.

عصاره‌های برگ و ساقه گیاه حرا در هیچ کدام از غلظت‌های مورد مطالعه، جهش‌زا نمی‌باشند. در صورتی که ریشه و بذر در غلظت‌های بالا دارای قابلیت جهش‌زایی می‌باشند. خاصیت جهش‌زایی ریشه از بذر بیش تر می‌باشد، به طوری که در غلظت‌های ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر جهش‌زا بوده و در غلظت ۱۵۰۰، بیش ترین جهش‌زایی مشاهده گردید.

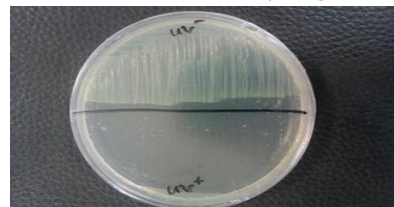
الف- عدم رشد در محیط حداقل فاقد هیستیدین

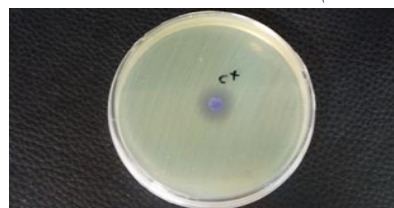
ب- رشد باکتری در محیط مستر حاوی هیستیدین

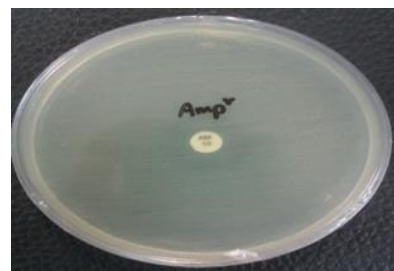
ج- عدم رشد پس از تماس با UV

د- عدم رشد در اطراف دیسک کریستال ویوله

و- مقاومت به آمپی سیلین

تصویر شماره ۱: نتایج آزمون‌های تایید سویه TA98

به عنوان گیاه دارویی از لحاظ ایمنی، مصرف توسط انسان مورد بررسی قرار گیرد. آزمون ایمز یک سنجش باکتریایی متداول برای بررسی پتانسیل جهش‌زایی و سمیت ژنتیکی ترکیبات دارویی می‌باشد. تاکنون مطالعات بسیاری بر روی اثرات جهش‌زایی گیاهان مختلف انجام گرفته است که برخی از آن‌ها ایمنی و برخی پتانسیل جهش‌زایی گیاهان دارویی را نشان داده‌اند.

مطالعه *Phapale* و همکاران روی اثر جهش‌زایی ترکیبات فنلی موجود در گیاه *Fronia limonia*، که جزو پرکاربردترین گیاهان دارویی در طب سنتی هندوستان می‌باشد، نشان داد که این گیاه نه تنها فاقد هرگونه اثر جهش‌زایی در آزمون ایمز است، بلکه دارای اثرات ضد جهشی نیز می‌باشد (۲۹). نتایج پژوهشی مشابه توسط *Resende* و همکارانش روی عصاره اتیل استات گیاه دارویی *Baccharis dracunculifolia* نشان داد که این گیاه فاقد اثرات جهش‌زایی در آزمون ایمز می‌باشد (۳۰). نتایج این تحقیقات در برخی موارد حاکی از جهش‌زا بودن و سمیت این گیاهان می‌باشد. مطالعه *Eren* و همکاران نشان داد که عصاره آبی گیاه دارویی *Limonium globuliferum* موجب آسیب‌های کروموزومی در سلول‌های مریستمی پیاز شده و نتایج حاصل از آزمون ایمز این گیاه نیز پتانسیل جهش‌زایی آن را اثبات کرد (۳۱).

برای اولین بار در این پژوهش، پتانسیل جهش‌زایی عصاره متانولی اندام‌های مختلف گیاه حرا با روش‌های آزمایشگاهی و بیوانفورماتیکی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج آزمایشگاهی این پژوهش نشان داد که عصاره‌های متانولی برگ و ساقه گیاه حرا فاقد هرگونه اثر جهش‌زایی در آزمون ایمز می‌باشند. نتایج پژوهش قبلی انجام گرفته توسط کرمی و همکارانش بر روی خواص ضد جهشی عصاره‌های اتانولی و آبی برگ گیاه حرا بر روی سویه دیگری از باکتری جهش‌یافته *سالمونلا تیفی* موربوم نشان داد که عصاره برگ این گیاه موجب ممانعت از جهش در باکتری جهش‌یافته می‌شود و عصاره اتانولی نسبت به عصاره آبی فعالیت

بررسی‌ها نشان داد ترکیبات طبیعی استخراج شده از گیاهان مانند پلی‌فنل‌ها، فلاونوئیدها، آلکالوئیدها و ترپن‌ها دارای آثار تحریک‌کنندگی و افزایش قدرت سیستم ایمنی بدن و کنترل عفونت‌ها می‌باشند. *Lien* و همکارانش در این پژوهش نشان دادند که دو ترپنوئید اورسولیک اسید و اولئانولیک اسید و مونوترپن لینالول جدا شده از گیاه *Plantago major* موجب افزایش تکثیر سلول‌های تک هسته‌ای خون محیطی و ترشح $\text{IFN-}\gamma$ می‌شوند (۲۵). برای اولین در این پژوهش اثر عصاره متانولی بخش‌های مختلف گیاه حرا بر رشد و تکثیر سلول‌های لنفوسیت بررسی گردید. نتایج این بررسی نشان داد، عصاره متانولی حاصل از بخش‌های مختلف گیاه حرا موجب افزایش رشد و تکثیر لنفوسیت‌های انسانی تا غلظت ۱۰۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر می‌گردد. این افزایش رشد وابسته به غلظت بوده، به طوری که در غلظت ۱۰۰ میکروگرم بر میلی‌لیتر، بیش‌ترین میزان رشد مشاهده گردید. برگ این گیاه بیش‌ترین اثر را بر تکثیر سلول‌های لنفوسیت دارد و این می‌تواند به دلیل ترکیبات فعال زیستی موجود در برگ گیاه حرا مانند فلاونوئیدها و ترپنوئیدها باشد که در مطالعات قبلی اثرات تحریک‌کنندگی آن‌ها بر سیستم ایمنی گزارش شده است (۲۶). هم‌چنین بررسی‌های انجام گرفته توسط *Fang* و همکاران بر روی ساختار و فعالیت ایمونولوژیکی پلی‌ساکاریدهای پکتیکی جدا شده از ساقه اویسنیا مارینا نشان داد که این پلی‌ساکاریدها اثر مناسبی بر لیپوپلی‌ساکارید القاکننده تکثیر لنفوسیت B دارد (۲۷).

مطالعه *Chiou* و همکارانش بر روی گیاه *Andrographis paniculata* یکی دیگر از جنس‌های خانواده *Acanthaceae*، نشان داد که عصاره متانولی بخش‌های هوایی این گیاه موجب افزایش تکثیر و القا IL-2 در سلول‌های لنفوسیت خون محیطی و مهار تولید نیتریک اکساید می‌شود (۲۸). با توجه به گزارش‌های متعدد قبلی در خصوص ترکیبات موثر و خواص دارویی گیاه حرا، لازم است پیش از استفاده گسترده آن

در پایان با توجه به اثرات مثبت برگ و ساقه گیاه حرا بر تکثیر لنفوسیت‌ها و عدم جهش‌زایی آن‌ها می‌توان نتیجه گرفت، برگ و ساقه این گیاه کاندید مناسبی جهت بررسی‌های بیش‌تر در شرایط *in vino* برای ساخت داروهایی با منشا گیاهی در درمان بیماری‌های نقص ایمنی می‌باشند.

سپاسگزاری

بودجه پژوهشی این پژوهش توسط دانشکده علوم و فن آوری‌های نوین دانشگاه اصفهان تامین شده است، لذا بدین وسیله از معاونت پژوهشی و کلیه مسئولین دانشکده تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1. Philippi ME, Duarte BM, Da Silva CV, De Souza MT, Niero R, Cechinel Filho V, et al. Immunostimulatory activity of *Calophyllum brasiliense*, *ipomoea pes-caprae* and *matatba elaeagnoides* demonstrated by human peripheral blood mononuclear cells proliferation. *Acta Pol Pharm* 2010; 67(1): 69-73.
2. Calixto JB. Twenty-five years of research on medicinal plant in Latin America: a personal view. *J Ethnopharmacol* 2005; 100(1-2): 131-134.
3. Tan BK, Vanitha J. Immunomodulatory and antimicrobial effects of some traditional Chinese medicinal herbs: a review. *Curr Med Chem* 2004; 11(11): 1423-1430.
4. Song JY, Han SK, Son EH, Pyo SN, Yun YS, Yi SY. Induction of secretory and tumoricidal activities in peritoneal macrophages by ginsan. *Int immunopharmacol* 2002; 2(7): 857-865.
5. Abeyasinghe PD, Pathirana RN, Wanigatunge RP. Evaluation of antibacterial activity of different mangrove plant extracts. *RJS* 2006; 1(1): 104-112.
6. Bobbarala V, Vadlapudi VR, Naidu KC. Antimicrobial potentialities of Mangrove plant *Avicennia marina*. *JPR* 2009; 2(6): 1019-1021.
7. Ravikumar S, Gnanadesigan M, Suganthi P, Ramalakshmi A. Antibacterial potential of chosen mangrove plants against isolated urinary tract infections bacterial pathogens. *Int J Med Med Sci* 2010; 2(3): 94-99.
8. Behbahani M. Evaluation of anti-HIV-1 activity of a new iridoid glycoside isolated from *Avicenna marina*, in vitro. *Int Immunopharmacol* 2014; 23(1): 262-266.
9. Alizadeh Behbahani B, Shahidi F, Tabatabaei Yazdi F, Mohebbi M. Antifungal effect of aqueous and ethanolic mangrove plant extract on pathogenic fungus "in vitro". *I J A P P* 2013; 4(7): 1652-1658.
10. Beula JM, Gnanadesigan M, Rajkumar PB, Ravikumar S, Anand M. Antiviral, antioxidant and toxicological evaluation of mangrove plant from South East coast of India. *Asian Pacific J Tropical Biomed* 2012; 2(1): 352-357.

ضد جهشی بالاتری را نشان می‌دهد(۱۴). نتایج بررسی بیوانفورماتیکی بر روی قابلیت جهش‌زایی ترکیبات مورد مطالعه نشان داد که ۴ ترکیب تری‌ترپنوییدی تاراکسرول، بتولین، گوزیپول و لوپتول، پتانسیل رسیدن به آستانه جهش‌زایی را دارند. با توجه به این که برگ و ساقه این گیاه هیچ‌گونه جهش‌زایی در بررسی‌های آزمایشگاهی نشان ندادند، احتمالاً تجمع این ترپنویدها در ریشه و بذر، بیش‌تر از سایر قسمت‌های این گیاه می‌باشد. به طوری که نتایج آزمایشگاهی این پژوهش نیز نشان داد، ریشه و بذر این گیاه در غلظت‌های بالا دارای قابلیت جهش‌زایی می‌باشند.

11. Zamani Gandomani M, Forouzandeh Molaali E, Zamani Gandomani Z, Madani H, Moshtaghian SJ. Evaluation of Anti-Inflammatory Effect of Hydroalcoholic Extract of Mangrove (*Avicennia Marina*) Leaves in Male Rats. *MJTUMS* 2012; 34(4): 80-85 (Persian).
12. Momtazi-borojeni AA, Behbahani M, Sadeghi-aliabadi H. Antiproliferative activity and apoptosis induction of crude extract and fractions of *Avicennia marina*. *Iran J Basic Med Sci* 2013; 16(11): 1203-1208.
13. Fathi Moghaddam H, Mokhtari M, Kamaei L, Ahangarpour A. Effects of *Avicennia Marina* Leaves Aqueous and Hydro Alcoholic Extract on Streptozotocin-Induced Diabetic Male Rats. *J Rafsenjan Univ Med Sci* 2011; 10(4): 245-254 (Persian).
14. Karami L, Majd A, Mehrabian S, Nabiuni M, Salehi M and Irian S. Antimutagenic and anticancer effects of *Avicennia marina* leaf extract on *Salmonella typhimurium* TA100 bacterium and human promyelocytic leukaemia HL-60 cells. *Sci Asia* 2012; 38(4): 349-355.
15. McCann J, Ames BN. Detection of carcinogens as mutagens in the *Salmonella*/microsome test: Assay of 300 chemicals: Discussion. *Precede Nat Acad Sci* 1976; 73(3): 950-954.
16. Khafagi I, Gab-Alla A, Salama W, Fouda, M. Biological activities and phytochemical constituents of the gray mangrove *Avicennia marina* (Forssk.) Vierh. *EBB Soc* 2003; 5: 62-69.
17. Maron DM, Ames BN. Revised methods for the *Salmonella* mutagenicity test. *Mutat Res* 1983; 113(3-4): 173-215.
18. Ame BN. The detection of chemical mutagens with enteric bacteria. In *Chemical Mutagens, Principles and Methods* 1971; 267-282.
19. Rezaei-Basiri M, Samini M, Ghazi-Khansari M, Sahebgharani M, Partoazar A. Monitoring Ames assay on urine of clinical pathology laboratories technicians. *J Pharmacol Toxicol* 2008; 3(3): 230-235.
20. Feng Y, Li XM, Duan XJ, Wang BG. Iridoid glucosides and flavones from the aerial parts of *Avicennia marina*. *Chem biodivers* 2006; 3(7): 799-806.
21. Han L, Huang X, Dahse HM, Moellmann U, Fu H, Grabley S, et al. Unusual naphthoquinone derivatives from the twigs of *Avicennia marina*. *J Nat Prod* 2007; 70(6): 923-927.
22. Tajbakhsh S, Mahmudpur M, Haghighi MA. Antibacterial activity of *Avicennia marina* leaves extract on *Staphylococcus aureus*, *Escherichia coli* and *Pseudomonas aeruginosa*. *ISMJ* 2005; 8(1): 1-7.
23. Zandi K, Taherzadeh M, Yaghoobi R, Tajbakhsh S, Rastian Z, Fouladvand M, et al. Antiviral activity of *Avicennia marina* against herpes simplex virus type 1 and vaccine strain of poliovirus (An in vitro study). *JMPR* 2009; 3(10): 771-775.
24. Namazi R, Zabihollahi R, Behbahani M, Rezaei A. Inhibitory Activity of *Avicennia marina*, a Medicinal Plant in Persian Folk Medicine, against HIV and HSV. *Iran J Pharm Res* 2013; 12(2): 435-443.
25. Chiang LC, Ng LT, Chiang W, Chang MY, Lin CC. Immunomodulatory activities of flavonoids, monoterpenoids, triterpenoids, iridoid glycosides and phenolic compounds of *Plantago* species. *Planta med* 2003; 69(7): 600-604.
26. Tan BK and Vanitha J. Immunomodulatory and antimicrobial effects of some traditional Chinese medicinal herbs: a review. *Current Med Chem* 2004; 11(11): 1423-1430.
27. Fang X, Chen X. Structure elucidation and

---

immunological activity of a novel pectic polysaccharide from the stems of *Avicennia marina*. *Eur Food Res Tec* 2013; 236(2): 243-248.

28. Chiou WF, Chen CF, Lin JJ. Mechanisms of suppression of inducible nitric oxide synthase (iNOS) expression in RAW 264.7 cells by andrographolide. *Br J Pharmacol* 2000; 129(8): 1553-1560.
29. Phapale R, Mirsa-Thakur S. Antioxidant activity and antimutagenic effect of phenolic compounds in *Feronia limonia* (L) Swingle Fruit. *Int J Pharm Sci* 2010; 2(4): 68-73.

30. Resende FA, Munari CC, de Azevedo Bentes Monteiro Neto M, Tavares DC, Bastos JK, da Silva Filho AA, et al. Comparative studies of the (Anti) mutagenicity of *Baccharis dracunculifolia* and artemillin C by the bacterial reverse mutation test. *Molecules* 2012; 17(3): 2335-2350.
31. Eren Y, Özata A. Determination of mutagenic and cytotoxic effects of *Limonium globuliferum* aqueous extracts by Allium, Ames, and MTT tests. *Rev Bras Farmacogn* 2014; 24(1): 51-59.